Блакитний океан над головою. Золоте море хлібів перед очима. Спекотне сонце і сухий легкокрилий вітерець, що приємно освіжає. Прохолодно-сині озера попереду: вони "всихають", щезають, коли підходиш ближче...

Степове безмежжя хвилює, бентежить, забиває дух.

Тут дихається вільно й легко (а повітря напахчене тисячолітнім ароматом землі, хліба, сонця і квітів!).

Тут думається красиво. Тут бачиш далеко-далеко: за видолинками, за зеленими гребінчиками лісосмуг—тремтливе (від жаркого подиху степів!) видноколо. За ним, оповита сизим манливим серпанком, друга смуга обрію. А там, далі, ледь вгадуються треті горизонти... Степ велетенськими хвилями розбігається в усі боки.

Скіфські кургани, високі козачі могили — величні знаки вічного нашого буття на цій землі.

Густі сірі шлейфи куряви тягнуться за прудкими вантажками — степова пилюга не ядуча, не гірка, а терпка, вона пахне пшеничним колоссям і теплою землею.

Мов хрущі, діловито й однотонно гудуть степові невгомони — трактори.

Сонце вгорі і мільйони сонць на землі: соняшникове поле. І жовтогарячі, у грайливій веселій короні золотавих пелюсток, соняшникові голови, мов радари, звернуті до світла, повертаються за ним.

Соняшник—емблема України...

З-поміж густих малахітових джунглів конопель у видолинку майне блакитна блискавка — степова річечка. Очеретяна сага. Корови по коліна у воді...

А теплого переджнив'я степ бринить від ніж'них дзвінких мелодій — у осяйній високості виспівує незримий (здається, то кришталево видзвонює саме небо!) і найневтоімніший співець українського степу — жайворонок. Лише кілька місяців він сурмить у небі, але сріблясті скалочки його мелодій надовго западають у душу хліборобові. І навіть узимку, коли віхола стугонить над степом, здіймаючи у білу безвість курай та соняшникове паліччя, довгими ночами степовикові вчуваються весняні співи — переливи маленької чубатенької пташки, яка першою будить степ напровесні...

Та присядьмо на межнику, візьмімо жменю крихкого українського чорнозему. Землисті кристалики, пористі грудочки... Ось вона, наша годувальниця. Найкращий чорнозем, що дає життя, що годує світ.

Скільки перекочувалося по цих золотих рівнинах чужинських розбійницьких ненажерливих орд. Всі вони гострили зуби на цей чорнозем, на його казкові плоди. Недарма гітлерівці вивозили ешелонами цю землю до свого рейху.

Ні, це залишається нашим. Навіки. Земля добре напоєна кров'ю наших дідів і прадідів. Свята, священна земля...

А дорога кличе... Поспішаймо до машини, вже сонце височенько.

Ми виїхали з столиці степів Кіровограда, і шлях стелеться на південь. Туди, у напрямку благословенної Компаніївки, сонячного, напахченого полинами Бобринця... Врешті, цим шляхом можна переїхати весь український степ і влетіти прямо у запилений Миколаїв. Це там, де Інгул, обійнявшись з Бугом, впадає в лиман. Там, де починалася давня перлина степу — казкова Гілея...

Напівзабута Гілея.

Так називався наш край десять тисяч років тому. Гілея — це по-грецькому лісиста. Наші пращури дружили з греками. А ті, завітавши до нашої сторони, чарівної країни, назвали її Гілеето (лісистою), бо могутні праліси, густі й зелені, шуміли над лиманами і самісіньким Дніпром, тодішнім Борисфеном, та заходили в глибінь степів, де люті тури вільно ховалися у високій траві та дебелих полинах...

Володарювала усім цим безмежним нашим краєм жінка дивовижної вроди. Звали її греки та інші народи тим же ім'ям — Гілея. То була напівжінка, напівгадюка. Голова, плечі, руки— все жіноче, ніжне, чарівне. Пишна коса, лебедина шия, очі блакитні, як наше небо. Чорні брови. А від пояса—гадюка.

Боялися мандрівники і завойовники її чарів, її очей і яскравої вроди, обминали всі країну Гілеї, і тому людей тут не було.

Лише Борисфен, та ліси, та степи неозорі, та сайгаки і тури, та птаство і риби повні річки — ото розкішні володіння Гілеї.

Якось з'явився у наших краях побіля Понту, моря Чорного, велетень Геракл. Мандрував собі преславний звитяжець і, гуляючи, відібрав у потвори Геріона гарних коней, гарячих, баских, вороних. Попаски погнав їх у напрямку Борисфену. Тут і застала Геракла зима. Одного разу велетень, закутавшись у левину шкуру, преміцно заснув, а коні зайшли далеко у володіння Гілеї. Вона помітила їх, загнала у степи.

Прокинувся Геракл і став шукати коней. Довго ходив степом, аж доки, нарешті, забрів, як пише Геродот, у Полісся,— тобто у місцину, що на самому півночі степового океану.

Перед велетенською, гарно розмальованою печерою уздрів герой Гілею.

Довго стояв він, зачарований її красою. Глибоко вразили її очі, і коси, і білі груди, і ніжні руки, і вкриті зеленою блискучою лускою округлі стегна.

Нарешті мовив Геракл:

— Царівно Гілее, чи не бачила ти моїх коней вороних?

— Бачила і зайняла їх, бо столочили вони мої сріблясті трави.

— Який викуп візьмеш ти, богине?

— Я хочу, щоб ти став моїм мужем.

З радістю згодився Геракл, бо дуже гарна була Гілея. Зажили вони разом, любо й мило. Народилося в них троє синів: Агатирс, Гельон і Скіф.

Одного разу сказала Гілея своєму мужеві:

— Бачу, Геракле, сумуєш ти за своєю вітчизною. Що ж, , іди собі додому. Я маю трьох синів, і мені більше нічого не треба. Тільки одне прошу порадити: що з ними робити, коли виростуть? Залишити тут? Послати до тебе? Але кого з них поставити володарем країни?

Мовив Геракл:

— Спасибі, що відпускаєш мене до Еллади. Багато зборов я велетнів, а от краси твоєї і чар твоїх здолати не зміг... Ось мій лук і мій золотий черес з мечем, хто з синів у зрілості натягне тятиву і кого найтугіше обхопить черес, тому й володарювати в Гілеї. Інші хай ідуть в чужі краї здобувати собі долю...

Минули роки. Повиростали сини, і мати Гілея влаштувала змагання. Взявся Агатирс за лука, та не зміг натягнути тятиви, а черес був надто просторий на нього — пішов він світ за очі. Невдача спіткала і Гельона. Кремезний юнак Скіф натягнув тятиву, а золотий Гераклів черес з мечем туго обхопив його стан.

Сказала радісно Гілея:

—Ти, сину, віднині стаєш володарем нашої країни. Ходімо до нашої великої ріки, що її сусіди наші звуть Борисфеном. Зрубай тисячолітнього дуба, вистругай з нього корабель і міцні весла, та й поїдемо оглядати наш край.

Витесав могутній Скіф з тисячолітнього дуба красиву каравелу, сам сів за весла і повіз матіїр Гілею вгору Борисфеном. Десять днів пливли — і все то була їхня чарівна зелена країна. На одинадцятий день попросила Гілея пристати до берега.

— Отут, сину,— мовила Гілея, вказуючи на темний густий ліс, що підступав до хвиль Борисфену,— отут у темних пралісах загубилася сестра червоного Борисфену— синя Десна. Проламай прохід, з'єднай її з братом, не пошкодуєш...

Взявся Скіф вивертати дуби та бронзовим батьковим мечем рити рів, і невдовзі попливли сині води загубленої річки до Борисфену. З'єдналися, завирували, заклекотіли в обіймах. А з води випливала на велетенському зеленуватому сомові чарівна синьоока русокоса дівчина.

— А ось і сама Десна, твоя наречена, сину.

Поєдналися навіки Борисфен і Десна-ріка, зійшлися Скіф і Десна-дівчина. Пішли від них гарні люди — карооки, чорнобриві, схожі на Скіфа, і синьоокі, русяві, схожі на Десну. Чорнявих бронзовочолих тягло більше до мандрів і коней, до подвигів і важкої роботи, і ставали вони скіфами-

воїнами, скіфами-орачами, а блакитнооких і русявих манили ліси, плеса річок та озер, і ставали вони лісовими скіфами та борисфенітами-рибалками. Від дітей Скіфа і Десни пішли чорняві поляни, і русяві древляни, і волоокі стрункі анти, і сіверці, і річкові венеди. Росло і розросталося слов'янське плем'я, і ми — його діти...

Мила, чарівна легенда...